

Handläggare
Eskil Swerkeresson
Telefon: 08-50814020

Till
Enskede- Årsta- Vantörs
stadsdelsnämnd

Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm- Lägesrapport av hållbarhetskommisionens arbete

Remissvar

Förvaltningens förslag till beslut

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande åberopas som svar på remissen.

Lena Lundström Stoltz
Stadsdelsdirektör

Ulrika Klemets
Ekonomichef

Sammanfattning

Lägesrapporten av hållbarhetskommisionens arbete är uppdelad i fyra delrapporter inom områdena arbetsmarknad för unga, medborgardialog och delaktighet, offentliga miljöer och social hållbarhet samt skolutveckling. Enligt instruktioner från stadsledningskontoret så behandlar endast förvaltningen de tre första delrapporterna i detta remissvar.

Bakgrund

I Stockholms stads budget för 2015 beslutade kommunfullmäktige att det skulle tillsättas en kommission för ett socialt hållbart Stockholm för att minska och motverka växande socioekonomiska klyftor.

Kommissionens uppdrag är att identifiera och analysera sociala skillnader och dess orsaker, samt föreslå strategier och åtgärder för att luckra upp dessa. 2015 presenterade kommissionen rapporten 'Skillnadernas Stockholm' som fastställde att det finns växande socioekonomiska klyftor mellan olika områden i staden, med b.la. stora skillnader i hälso-, utbildnings- och inkomstnivåer.

Sedan dess har kommissionen arbetat med fördjupande analyser och utredningar, samt förslag på strategier och åtgärder för att minska socioekonomiska klyftor som identifierades i rapporten.

Ärendet

Arbetsmarknad för unga

Rapporten fokuserar främst på gruppen Unga som Varken Arbetar eller Studerar (UVAS). Det lyfts hur man med olika insatser kan nå de grupper som finns överrepresenterade inom UVAS. Utrikesfödda och unga med funktionsnedsättning är två exempel på grupper som det behöver riktas insatser emot, eftersom de är överrepresenterade i dagsläget.

Medborgardialog och delaktighet

Rapporten lyfter att det finns skillnader i politisk delaktighet kopplat till socioekonomiska skillnader och föreslår åtgärder för att överbrygga identifierade hinder avseende jämlikt deltagande i dialoger. Det konstateras att vissa grupper är överrepresenterade med avseende på politiskt inflytande och att framförallt socioekonomiskt svaga grupper är mindre aktiva i civilsamhällets organisationer.

Offentliga miljöer och social hållbarhet

Rapporten utreder det offentliga rummets betydelse för en socialt hållbar samhällsutveckling. Det konstateras att stadens offentliga rum fyller en viktig funktion för att skapa en sammanhållen stad. Närvaron av kultur lyfts som en avgörande faktor i arbetet med att skapa goda offentliga rum som uppmuntrar till möten och socialt liv.

Insatser bör prioriteras i områden där den fysiska miljön idag erbjuder dåliga förutsättningar för socialt liv och möten. Goda offentliga miljöer bör inte vara exklusivt för områden med höga markvärden och goda förutsättningar för exploatering.

Skolutveckling

Rapporten behandlar olika aspekter i en hållbar skolutveckling. Denna delrapport faller utanför förvaltningens ansvarsområde och behandlas därmed inte i detta tjänsteutlåtande.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av Lokal- och stadsmiljöenheten i samverkan med avdelningarna Kultur, fritid och demokrati, Individ och familjeomsorg barn och unga och Individ och familjeomsorg vuxna.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Nedan följer förvaltningens synpunkter och förslag uppdelat på de olika delrapporterna.

Staden där vi möts- Arkitektur och kultur i det offentliga rummet

Förvaltningen anser att den bild som målas upp i delrapporten angående socioekonomiska klyftor och hur vissa områden är särskilt missgynnade är oroväckande. Mot det som bakgrund är det angeläget att tydligt arbeta för att luckra upp dessa klyftor och förvaltningen ställer sig positiv till mycket av det som föreslås i rapporten.

Enligt delrapporten fyller kultur en central roll i det socialt värdeskapande arbetet och det är därför angeläget att reflektera över vad som egentligen menas med kultur, eftersom fokus ligger på utvalda traditionella konstformer i rapporten. Förvaltningen anser att begreppet kultur bör vidgas för att innefatta en större mångfald av uttryck. Detta är viktigt framförallt för att tydligare kunna beakta barn och ungdomars kulturella behov. För att framgångsrikt integrera kultur i utvecklingen av stadens offentliga miljöer krävs en lyhördhet från stadens håll för hur begreppet kultur utvecklas över tid.

När det offentliga rummet och kulturens funktion där analyseras är det viktigt att inte begränsa sig till planerad och genomtänkt offentlig konst som besökare kan ta del av. Den offentliga miljön bör även uppmuntra människor till rörelse, aktivitet och att spontant uttrycka sig kreativt. Detta kan bidra till lokalt förankrade identiteter för olika offentliga rum.

Det är samtidigt viktigt att finns utrymme för olika tolkningar av offentliga miljöer för att öka dess mångfald av användare och på så sätt skapa förutsättningar till möten mellan människor av skiftande ålder, kön och bakgrund. Gatumusik, gatukonst, parkteater eller skateboardåkning är exempel på kreativa uttryck som kan berika stadsmiljöer och samtidigt uppmuntra åskådare och utövare att ifrågasätta hur det offentliga rummet kan eller ska användas.

B2.1 Stärk det sociala investeringsperspektivet i stadsutvecklingen

Förvaltningen ställer sig positiv till de förslag i delrapporten som handlar om att tillämpa ett socialt investeringsperspektiv och omfördela resurser för att möjliggöra åtgärder som kan utveckla stadsmiljön i områden där det är extra angeläget. I delrapporten nämns bland annat att enprocentregeln med fördel kan utvecklas för att kunna tillämpas på detta sätt, vilket förvaltningen ser som ett intressant förslag.

Detta koncept skulle kunna utvidgas till hur och var grönkompensationsåtgärder tillämpas. Stadsdelsförvaltningar skulle då kunna föreslå olika områden som inte nödvändigtvis ligger i exploateringsprojekts direkta närhet, för att säkerställa att resurser spenderas där de gör mest nytta för att minska sociala klyftor inom Stockholm.

Det är dock i sammanhanget viktigt att poängtera att det med dagens höga krav på bostadsbyggande även planeras exploateringsprojekt i socioekonomiskt svaga områden. Det är då extra viktigt att robusta satsningar görs på offentliga miljöer och verksamheter som motsvarar de i Stockholms mer centrala delar även om markpriset är lägre.

B2.2 Prioritera socialt värdeskapande platsutveckling i socioekonomiskt svaga områden

I enlighet med rapporten anser förvaltningen att det är viktigt att utveckla den lokala samordningen av olika aktörer i arbetet med platsutveckling för att tillmötesgå lokala behov. Vikten av att involvera invånare i denna process bör tydligare framhållas. Förvaltningen anser att det krävs en utveckling i arbetet med att beakta dagens invånares berättelser och sätt att nyttja det offentliga rummet som resurser i utvecklingen av platser. Detta kan vara mer eller mindre dolt och det är därför viktigt att utveckla strategier för att åskådliggöra dessa.

Det bör poängteras att det enligt förvaltningens erfarenhet är resurskrävande att arbeta fram framgångsrika samverkansmodeller. För att åstadkomma bra resultat i dessa processer är det därför viktigt att det avsätts resurser som står i proportion till det arbete som behöver utföras.

B2.3 Använd kulturnärvaro som drivkraft för ett vitalt stadsliv

Förvaltningen ställer sig positiv till att rapporten betonar vikten av att ge plats för stockholmarnas egen kreativitet och anser att det

offentliga rummet, tillsammans med olika ändamålsenliga lokaler, fyller en viktig roll i det arbetet.

Tillfällig arkitektur och kulturhändelser är spännande initiativ som bör utvecklas i nära dialog med boende och invånare som använder eller rör sig i stadens offentliga miljöer. Initiativen bör sträva efter att spegla deras behov och förstärka och utveckla de lokala identiteter som finns. För att nå framgång med detta krävs b.l.a. att lokala kulturaktörer som inte är verksamma i olika föreningar eller organisationer kan identifieras och involveras.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget att utveckla en handlingsplan om mötesplatser för kultur i Stockholm. Detta kan med fördel samordnas och integreras i arbetet med de lokala utvecklingsprogrammen, där stadsdelsförvaltningar och nämnder har identifierat olika platser där särskilda satsningar bör genomföras.

Under ansvar för de olika åtgärderna efterfrågar förvaltningen att respektive ansvar ska ske i samverkan med berörda stadsdelsförvaltningar. Detta är viktigt för att säkerställa en lokal förankring för olika åtgärder eller projekt, samt för att säkerställa att insatser från olika förvaltningar koordineras för bästa möjliga resultat.

Medborgare med mandat- Dialog och delaktighet i Stockholms stad

Rapporten lyfter utvecklingsområden och åtgärder för att överbrygga identifierade hinder avseende jämlikt deltagande i dialoger, framför allt i områden som kan bedömas som socioekonomiskt utsatta utifrån nivå på valdeltagande, utbildning, ohälsa och ekonomiska förutsättningar.

Förvaltningen instämmer i att medborgardialoger mellan val riskerar att ge mer inflytande till medborgare som redan har mycket inflytande och som vet hur de ska påverka. Välutbildade personer från socioekonomiskt starka områden deltar i större utsträckning i allmänna val och i det civila samhället och får därmed också ett större inflytande över politiken än mindre resursstarka personer. Analys av målgrupp och dialogernas design är därför avgörande för om de ska ge underrepresenterade grupper mer inflytande.

Planering och utformning av dialogerna är självklart viktigt, men det är även viktigt att ge medborgarna möjlighet att ha inflytande över vilka frågor som är viktiga för dem att ha dialog om.

Väl genomförda medborgardialoger ger utrymme för nätverk och sociala rörelser att utöva inflytande som de inte ges inom ramen för vanliga remissförfaranden som riktas till civilsamhällesorganisationer. Denna möjlighet är viktig i en tid då allt fler medborgare väljer att kanalisera sitt engagemang i lösa nätverk istället för i traditionella föreningar och politiska partier. Det är även viktigt då många utmaningar som samhället står inför är komplexa och fler behöver vara med för att hantera dem.

Förvaltningens uppfattning är att stadens verktyg för vägledning vid dialoger alltid bör användas när någon form av medborgardialog ska genomföras. Det säkerställer att frågeställning, målgrupp och utförande av dialogen är genomlyst på ett adekvat sätt och ger förvaltning och nämnd bättre förutsättningar att nå resultat i dialogerna.

Förvaltningen anser att förslaget om en digital dialogportal, där materialet från genomförda dialoger i alla förvaltningar och bolag samlas, skulle skapa större möjligheter att använda informationen igen. Som exempel kan nämnas de många dialoger som görs med barn och ungdomar i samband med stadsutvecklingsprocesser som skulle kunna användas lokalt i stadsdelsförvaltningarna i mycket större utsträckning om resultaten från dem fanns samlade och tillgängliga.

Det är förvaltningens uppfattning att det finns potentiella facilitatorer i stadsdelens verksamheter såsom förskollärare, fältassistenter, medborgarkontorspersonal som skulle kunna ha en roll för att möjliggöra ett större engagemang och deltagande i de politiska processerna hos medborgare som vanligtvis inte deltar eller gör sin röst hörd. Genom dessa facilitatorer ökar möjligheten att fånga upp lokala frågor som skulle kunna ligga till grund för en deltagandeprocess eller fördjupande dialog. För att detta ska vara möjligt krävs ett styrsystem för hur de frågor som facilitatorerna har fångat upp ska tas om hand av och nå beslutsfattare i förvaltningsledning, stadsdelsnämnd och andra nämnder och bolag.

I dagsläget har stadsdelsnämnderna begränsad rådighet i många av de frågor som berör medborgarna. Oavsett hur väl utformade dialoger som genomförs av stadsdelsnämnderna är det sannolikt att medborgarna kommer med andra frågor än den som dialogen rör. Andra förvaltningar och bolag kommer med stor sannolikhet vara ansvariga för att genomföra åtgärder. För att upprätthålla förtroendet för kommunen och tilliten till samhället är det därför

centralt att stadens organisation för att genomföra åtgärder och återkoppla resultat motsvarar dialogens innehåll. Om inte finns en risk att dialogerna fortsätter att skapa förväntningar på åtgärder som inte infrias med följderna att förtroendet för kommunen urholkas ännu mer.

I den medskapande dialogprocess som genomförts i Östberga under 2016 har en avgörande faktor varit att frågor som behöver beslut i olika nämnder eller tjänstemannabeslut har tagits omhand i rätt forum i nära anslutning till dialogerna vilket gör att konkreta resultat utifrån dialogens förslag blir genomförda redan under år 2017. Det har sin tur möjliggjorts av en upparbetad samverkan inom ramen för Samverkan Östberga där ett flertal förvaltningar och bolag tillsammans med externa aktörer samarbetade innan dialogen påbörjades.

D2.1.1 Åtgärd: *Genomför fler medborgarbudgetprocesser*

Förvaltningen ser att denna modell kan vara framgångsrik för att nå medbestämmande för medborgare i frågor som berör dem. Dock bör medborgarbudget ses som en modell bland andra för att utforma en dialog snarare än en given väg för medskapande. Innan en medborgarbudgetprocess beslutas bör en inventering av förväntad resursåtgång göras. Medborgarbudget- och medskapandeprocess kräver mer resurser än andra dialogformer. Förvaltningen ser därför att medborgarbudget bör vara valbart snarare än tvingande.

D2.2.1 Åtgärd: *Tillämpa rekryteringsmetoder inför medborgardialoger som främjar ett jämlikt deltagande*

De allra flesta dialoger genomförs med öppna inbjudningar som riktar sig till alla medborgare. Studier visar att dessa inbjudningar främst engagerar resursstarka grupper. Förvaltningens uppfattning är att alla som är ansvariga för att besluta om och genomföra medborgardialoger ska använda stadens vägledning för medborgardialog. Det är av stor vikt att analysera vilka som berörs av frågan och därefter utforma dialogen för att nå de som normalt sett inte hörs. Med vägledningen som utgångspunkt fattas sedan beslut om lämpligt utförande av dialogen. Det kommer att främja ett jämlikt deltagande.

D2.2.2 Åtgärd: *Stärk närvaron av samhällsvägledande och uppsökande funktioner i socioekonomiskt svaga områden*

Alla medborgare har inte samma erfarenhet av att argumentera och göra sin röst hörd. För att främja mer jämlika deltagandeprocesser bör därför stadsdelsnämnderna arbeta uppsökande i socioekonomiskt utsatta områden med dessa frågor. Genom att

stimulera, tillvarata och stärka mindre resursstarka medborgares egna initiativ kompletteras det inflytande som resursstarka grupper redan har i samhället.

I Östberga har personalen på Östberga community center uppdrag att ta tillvara boendes synpunkter och frågor och vägleda vidare. I den medskapande dialogen i Östberga under 2016 var personalen på community center en förutsättning för att nå personer i vissa underrepresenterade grupper och för att få dem att delta i dialogen.

Under våren 2017 kommer ett medborgarkontor att öppnas på plats i Rågsved. Medborgarkontorets uppgift är att ge samhällsservice och vägledning lokalt till så väl medborgare som föreningar.

Dold potential- Hinder och möjligheter för unga stockholmares etablering på arbetsmarknaden

Förvaltningen anser att det krävs mer uppsökande arbete för att nå ut brett med de olika insatser som redan finns. Värt att lyfta är att försörjningsstöd fungerar bra för ungdomar utan arbetshinder. Förvaltningens erfarenhet är att de snabbt kommer ut till arbete eller studier, i många fall via jobbtorg. Däremot saknas det insatser för ungdomar med funktionsnedsättningar eller neuropsykiatriska diagnoser. För ungdomar och barn med neuropsykiatriska diagnoser är det vanligt att skolgången inte fullföljs på grund av svårigheter att uppnå godkända betyg. Det är därför viktigt att tillhandahålla olika former av lärlingsplatser för denna målgrupp.

Arbetsgruppen för ensamkommande barn och ungdomar arbetar motiverande för att ungdomar ska fullfölja utbildning samt att deras gode män tar ett ansvar i detta. Skolorna ska skicka in månadsrapporter avseende skolnärvaro till arbetsgruppen för ensamkommande barn och ungdomar för att fånga upp de elever som visar tendenser på bristande studiemotivation. Eftersom utbildningsförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen ansvarar för många av de föreslagna åtgärderna är kommunikationen mellan dem och stadsdelsförvaltningen viktig.

A2.1.1 Åtgärd: *Stärk elevernas kontakter med arbetsmarknad och Arbetsliv*

Förvaltningen anser att det är bra att skolan tar ett större ansvar för detta. Idag lämnar man oftast till eleverna att t.ex. ordna praoplats vilket gynnar de som redan är etablerade och har kontakter som kan ordna en bra plats.

A2.1.2 Åtgärd: *Ge utökad samhällsinformation till unga nyanlända på stadens boenden och i skolan*

Det är viktigt att unga ensamkommande ges samma information som nyanlända vuxna. Riktad information behövs också kring det som är särskilt för ungdomar, såsom t.ex. ungdomsmottagningar, fritidsgårdar och andra insatser för unga.

A2.2.1 Åtgärd: *Utred förutsättningarna för en alternativ utbildning för ungdomar som har avbrutit eller inte fullföljt gymnasiet*

Förvaltningen anser att folkhögskolorna kan tillgodose behovet av alternativ skolgång eftersom man där kan anpassa sin studietakt och även läsa både yrkesutbildningar och profilkurser utifrån särskilda intressen.

Förvaltningen ser fortsättningsvis att det finns ett behov av att utveckla den uppsökande verksamheten då många ungdomar, som är äldre än 19 år och inte ingår i det kommunala uppföljningsansvaret, kan vara svåra att nå då de inte finns på arbetsförmedlingen och eller hos socialtjänsten.

A2.3.2 Åtgärd: *Utveckla stadens arbete med arbetsdifferentiering*

Förvaltningen anser att det är viktigt att mottagande arbetsplats ges resurser så att de kan arbetsleda och stötta den enskilde arbetstagaren.

A2.4.1 Åtgärd: *Utveckla samarbetskulturen mellan arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden och stadsdelsnämnderna om unga med funktionsnedsättning*

Förvaltningen anser att det är viktigt att arbetet inleds redan under skoltiden och en mer formaliserad samverkan är positivt.

Bilagor – se INSYN

1. Medborgare med mandat- Dialog och delaktighet i Stockholms stad (2016)
2. Dold potential- Hinder och möjligheter för unga stockholmars etablering på arbetsmarknaden (2016)
3. Staden där vi möts- Arkitektur och kultur i det offentliga rummet (2016)

